

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ
KOORDİNASYON BİRİMİ

ANTALYA MİNARELERİ

SBY-10-2934

Yüksek Lisans Tez Projesi

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:
Yrd.Doç.Dr.Celil ARSLAN
Edebiyat Fak.Sanat Tarihi Bölümü

Araştırmacının Adı Soyadı
Handan YERLİ
Edebiyat Fak.Sanat Tarihi Bölümü

Temmuz 2011

KAYSERİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	4
ABSTRACT	5
1. GİRİŞ /AMAÇ VE KAPSAM.....	6
2. GEREÇ VE YÖNTEM.....	6
3. BULGULAR	7
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	7-10
5. KAYNAKLAR.....	11-16

ANTALYA MİNARELERİ (CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR)

ÖZET

Bu Yüksek Lisans tez çalışmasında, Antalya ili, ilçe, kasaba ve köylerinde bulunan cami ve mescitlere ait, Erken dönemden, Cumhuriyet dönemine kadar Antalya Minareleri konu olarak seçilmiştir.

Antalya Minareleri ile ilgili olarak daha önce detaylı ve bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bir kısmı orijinal haliyle günümüze ulaşan minarelerin büyük bir bölümü de çeşitli nedenlerle orijinal hallerini kaybederek onarım ve ilavelerle günümüze ulaşabilmiştir.

Bu araştırmada il sınırları içerisindeki minarelerin tamamının ölçüleri alınarak planları çizilmiş, ayrıntılı tanımlamaları yapılmış, kitabeleri okunmuş ve çalışma çok sayıda fotoğrafla desteklenmiştir.

Bu çalışmada amaçlanan bir diğer husus, eserlerin bir il düzeyinde farklı dönemleri bünyesine alacak şekilde kendi içerisindeki kronolojik değişimi ve gelişimi ortaya koyarak bu anıtların belgelenmesidir.

Sonuç olarak günümüze ulaşan 15 adet minare bulunmaktadır. Bunlardan 14 adeti klasik tarzda ve 1 adeti münferit tipte inşa edilmişlerdir. Minarelerin genellikle kare formda kaide, ters ve düz Türk üçgenlerinden oluşan pabuç, silindirik veya çokgen gövde, şerefe, petek, konik külâh ve metal alem bölümlerinden oluştuğu görülmektedir. İncelenen Minarelerden 7 adeti kesme taştan, 5 adeti tuğladan ve 3 adeti de ahşaptan yapılmıştır. Antalya, Alanya Akşebe Sultan Mescidi, Yivli Minaresiyle Orta Asya ve Selçuklu geleneğini yaşatan, klasik dönem ve geç dönem örnekleriyle Osmanlıyı günümüze taşıyan Anadolu Türk şehirleri içerisinde önemli yeri olan kültür merkezlerinden birisidir.

Anahtar Kelimeler : Antalya, Minare, Petek, Cami

THE MINARETS OF ANTALYA (TILL THE REPUBLIC PERIOD)

ABSTRACT

Throughout this MA dissertation, the minarets of the mosques and masjids built from the very early period to Republic Period in Antalya, including those in the towns, villages and districts of the city, have been examined in a detailed approach.

About the minarets in Antalya is any elaborate and scientific study not available before. While a number of the minarets have reached at present in their original characteristics, many have lost their genuine features with the various repairs and additions.

In this study, the plans of all the minarets have been drawn based on the measures taken. Then, the inscriptions of the minarets have been construed, and the architectural definitions of the works have been made based on the whole related data. Also, the study has been supported with many photographs.

Another point to be aimed with this study is to display the chronological change and development of the works within themselves in a way containing the different periods at the level of city and to document these monuments.

Consequently, totally 15 minarets exist, which have reached at the present. While 14 of them have been built in classical style, only one in single type. It has been determined that the minarets generally consist of a square-shaped base, a part of flat and reverse Turkish triangles, cylindrical or polygon body, şerefe, petek, conic kulah and metallic alem. Of the minarets, seven have been built with cut-stones, five with bricks and three with wood. With Aksebe Sultan Masjid and Yivli Minaret, Antalya is one of the prominent cultural centers keeping the Central Asian and Seljukian traditions lively and bringing Ottoman to the present with the samples of classical and late periods.

Key Words: Antalya, Minaret, Petek, Mosque

1.GİRİŞ/AMAÇ VE KAPSAM

Bu çalışmada Antalya İli, İlçe, Kasaba ve Köyleri'nde cami ve mescitlere ait minarelerin araştırılması, Anadolu Selçuklulardan, Cumhuriyet dönemine kadar Antalya minarelerinin mimari ve dekoratif açılardan göstermiş olduğu gelişmelerin tespiti, ve bunların İslam mimarisi içerisindeki yerinin belirlenmesi, tezin konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada tarihi mirası koruma bilinci eksikliğinden nasibini almış, günümüze ulaşamayarak orijinalliğini yitirmiş minarelerden de kısaca bahsedilmiştir.

Bu konunun çalışılmasındaki amaç, Antalya İl, İlçe, Kasaba ve Köyleri'nde yer alan Türk Devri minareleri hakkında bugüne kadar yapılmış bir tez çalışmasının bulunmamasıdır. Yapılan monografi çalışmalarında ise minarelerin genel tanımları yapılmış ancak detaylı bilgiler verilmemiştir. Antalya minarelerinin Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde nasıl bir gelişim içerisinde olduğunu bir il ölçeğinde tespit etmek, bu eserlerin her yönüyle ayrıntılı tanımlamalarını yaparak belgelemek ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak araştırmanın en önemli amaçlarından bir diğeridir.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Tezimizde ilk başvuru kaynakları olarak konu ile ilgili yazılmış kitap ve süreli yayınlar birinci derecede kaynak olarak kullanılmıştır. Ana belgelerin dışında Antalya hakkında yazılmış tarihi, coğrafi ve sosyal kaynaklar taranarak ilçenin geçmiş dönemleri hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Daha sonra saha araştırması yapılmıştır.

Bu araştırmada Antalya ve ilçelerindeki minareler belirlenerek; bunların planları çizilmiş, fotoğraf ve diyalari çekilmiş ve ayrıntılı tanımları yapılmıştır. Araştırmada bu mimari elemanlar hakkında malzeme ve teknik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca minareler üzerinde yer alan bezemeler ve bunların yapım teknikleri bütün detayları ile ele alınarak tanımlanmıştır. Anadolu Türk Sanatındaki minareler içerisindeki önemleri benzer örneklerle karşılaştırılarak vurgulanmış, Antalya minarelerinin kendine has düzenlemesi olup olmadığı sorularına yanıt aranmıştır.

3.BULGULAR :

Bu tezde, Antalya'nın il, ilçe ve köylerinde bulunan, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde inşa edilen 14 adet klasik tarzda minare ve münferit tipte bir minare olmak üzere toplam 15 adet minare incelenmiştir. Ayrıca günümüze orijinal haliyle ulaşamamış olan 6 adet minareden de kısaca bahsedilmiştir.

Bu bölümde minareler; konum açısından, tipoloji, minare elemanlarının biçimsel özellikleri, malzeme, süsleme, ve kitabe olmak üzere beş ana başlık altında değerlendirilmiştir.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Antalya ve ilçelerinde yer alan minarelerin ilk önce tamamının tespiti yapılarak bütün minarelerin, ölçüleri alınmış, planları çizilmiş, fotoğrafları çekilmiş ve ayrıntılı olarak mimari tanımları yapılarak arşiv oluşturulmuştur. Bütün minarelerin plan, malzeme, süsleme ve teknik özellikleri belirlenmiştir. Ayrıca Antalya minareleri önce kendi içerisinde daha sonra da Anadolu Türk mimarisi içerisindeki yerleri belirlenerek benzerlik ve farklılıkları belirlenmeye çalışılmış ve proje önerisindeki hedeflere ulaşılmıştır. Bu çalışmada, Antalya il, ilçe ve köylerinde Anadolu Selçuklu ve Osmanlı döneminde inşa edilmiş olan günümüze ulaşmış, 14 adet minare ile 1 adet münferit tipte olmak üzere toplam 15 adet eser incelenmiştir. Bununla birlikte günümüze ulaşamayan 6 adet minare hakkında da kısa bilgiler verilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen eserler minare ve münferit tip olmak üzere iki başlık altında gruplandırılarak incelenmiştir.

Klasik tarzdaki minarelerden 6 adeti yapının inşa tarihinden daha sonraki bir dönemde yapıya ilave edilmiş olup, 9 adetinin yapı ile aynı zamanda inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.

Minarelerden sadece 6 adetinde inşa kitabesi bulunmaktadır. Bunun dışında camilerin cümle kapılarında yer alan kitabeleri de minare inşa tarihlendirmesinde yardımcı olan belgeler arasındadır. Kitabesi olmayan minarelerin, bazı vakıf kayıtlarından, yazılı birtakım belgelerden yola çıkarak, form ve yapı kütleleriyle olan ilişkileri göz önüne alınarak tarihlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Antalya minarelerinin inşasında geleneksel malzemenin taş olduğu incelenen örneklerden anlaşılmaktadır. Çalışmaya dahil edilen 15 adet minarenin 7 adeti kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. 5 adetinde taş ve tuğla birlikte kullanılmıştır. Alanya Akşebe Sultan Mescidi minaresi, Antalya Kesik Minare, Korkuteli Alaaddin Camisi minaresi, Antalya Müsellim

Camisi Minaresi,Elmalı İsimsiz Minarede taş ve tuğla birlikte kullanılmıştır.Elmalı Toklular Mescidi Minaresi, Alanya Gücüoğlu camisi minaresi ve Antalya İskele Camisi minaresi ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. Yivli Minare tuğla malzeme ile inşa edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen 15 adet minareden, 3 adeti yapıdan ayrı olarak inşa edilmişlerdir.

Çalışmaya dahil edilen 15 adet minareden, 12 adeti yapı ile bitişik olarak inşa edilmişlerdir.Bu minarelerden 8 adeti caminin kuzeybatısında, 2 adeti caminin kuzeydoğusunda, 1 adeti de yapının güneybatısında yapıya bitişik olarak konumlanmıştır..2 adeti yapının beden duvarları üzerinde yükselmektedir. Minareye giriş kapıları genellikle düz lentolu olup, kapılar ahşap veya demirdendir. Kapıların genişliği 0.50–0.70 m. arasında, yüksekliği 1.50–1.70 m. arasında değişmektedir. Minareye çıkışı sağlayan basamaklar genellikle saat yönündedir. Basamaklar 0.20–0.30 m. arasında bir yüksekliğe sahiptir. Basamak uzunlukları 0.50–0.65 m. arasında değişmektedir. Şerefeye çıkışı sağlayan basamak sayıları minare uzunluklarına göre değişmektedir. Bununla birlikte minarelerden biri hariç hepsinin ortasında çekirdek bulunmaktadır. Alanya Akşebe Mescidi minaresinin çekirdeği bulunmamaktadır. Minare bu yönüyle 12. ve 13.yüzyıl minare örnekleri içerisinde çekirdeği olmayan tek örnektir.¹Basamaklar üst üste binerek yükselmekte ve duvar tarafından taşınmaktadır. Çekirdek, merdiven planına göre daire plana sahip olup genellikle 0.25–0.30 m. çapındadır. Minarelerin tamamında tek yollu merdiven sistemi uygulanmıştır. İncelemiş olduğumuz eserlerden beş tanesinde minare kaidesi sekizgen, sekiz tanesinde minare kaidesi karedir. İki adeti de beden duvarları üzerinden yükselmektedir.

Pabuç bölümleri Anadolu Selçuklu ve Osmanlı minarelerini birbirlerinden ayıran en önemli unsurlardan birisidir. Elmalı Kütük Camisi, Kesik Minare, Elmalı İsimsiz Minare, Korkuteli Alaaddin Camisi Minaresinde pabuç sekizgen formdadır. Kesik Minarenin pabucu üçgen şekillerle oluşturulmuş ve tuğladandır. Elmalı Toklular Mescidi, Alanya Gücüoğlu Camisi, İskele Camisi, Müsellim Camisi, Demirci Kara Ali Camisi, Şarampol Camisi, Şeyh Sinan Camisi, Tekeli Mehmet Paşa Camisi, Akseki Ulu Cami, minaresinin pabucu köseleri pahlanmış üçgen formundadır. Akşebe Mescidi pabuç kısmı üç köşesinde üçgen oluşturur biçimdedir.

Zaman içerisinde özellikle XIX ve XX. yüzyıllarda pabuç bölümlerinin özelliklerini kaybettiği ve daha çok silindirik gövdeye sahip minare inşasının arttığı görülmektedir. Bu durum çokgen gövde inşasında kullanılabilecek teknik bakımdan en güvenilir formun ters düz

Türk üçgenlerinden oluşan pabuç bölümüyle sağlanabildiğini göstermektedir. Silindirik gövde inşası ile doğru orantılı olarak pabuç bölümleri önemini kaybetmiş, kaideden gövdeye geçişi sağlamak amacıyla köseleri pahlanmış üçgen form, dikdörtgen form ve sekizgen form kullanılmaya başlanmıştır.

Minarelerden 1 adeti çokgen gövdeli, 13 adeti silindirik gövdeli, 1 adeti de münferit tiptedir. Minare gövdeleri genellikle sade olup, Yivli Minare minare gövdesi tuğla ve firuze renkli çinilerle süslenmiştir. Elmalı İsimsiz Minare gövdesi yarı hizaya kadar tuğladan yapılmış ve tuğla sıraları arası taş kuşaklarla süslenmiştir. Korkuteli Alaaddin Camisi minaresinde gövdedeki üst bilezikten hemen sonra bir sıra patlıcan moru renkli çini plaka yer almıştır. Gövde üzerinde değişik aralıklarla yerleştirilmiş, aşağıdan yukarıya doğru daralan küçük mazgal pencereler yer almaktadır. Mazgallar, aydınlatmayı sağlamanın yanında minarenin rüzgara karşı iç basıncını dengeleyerek, minareyi şiddetli rüzgarların etkisine karşı, yıkılmasını önlemek amacıyla minare ustasının uygun gördüğü noktalarda açılmaktadır.

İncelenen 15 adet minareden 14 adeti tek şerefeli olarak inşa edilmiştir. 1 adetinin şerefesi bulunmamaktadır. Teknik ve ekonomik kaygılar tek şerefeli minare inşa edilmesinin nedenlerinden olabilir. Alanya Akşebe Sultan Mescidi minaresinin şerefesi bulunmamaktadır.

Minarelerde şerefeye çıkış kapıları 0.50–0.60x1.40–1.60 m. arasında değişmektedir. Şerefeye kapılarında genellikle yuvarlak kemerli ve düz lentolu olup, şerefeye çıkış kapıları özellikle kible yönünde açılmaktadır. İncelenen eserlerde, petek yüksekliği 2.00 ile 5.00 m arasında değişmekte olup, formu genellikle gövde ile doğru orantılı olarak silindirik veya çokgen olarak değişmektedir.

Petek, süsleme bakımından gövde de olduğu üzere sade olarak tutulmuştur. petek bölümü genellikle kesme taş malzemeyle inşa edilmiştir. Yivli Minare ve Korkuteli Alaaddin Camisi minaresinin petek kısmı tuğladan, Elmalı İsimsiz Minarenin petek kısmı tuğlanın ağırlıkta olduğu almalı tekniğiyle, Elmalı Toklular Mescidi, Gücüoğlu Camisi ve İskele Camisinin minarelerinin petek kısımları ahşaptan inşa edilmiştir. Akşebe Sultan Mescidi minaresinin petek kısmı bulunmamaktadır. Minarelerde süsleme öğelerine genellikle şerefeye altında yer verilmiştir. Şerefeye altları Akseki Ulu Camisi minaresinde aşağıdan yukarı doğru kademeli olarak çıkıntı yapan beş sıra halindeki taş profillerle sağlanmıştır. Her sıra sivri kemer sıraları ile doldurulmuştur. Elmalı İsimsiz minare şerefeye geçiş taş profillerle yapılmıştır. Elmalı Kütük Camisi şerefeye geçiş silindirik gövdeden dışa doğru pahlanarak sağlanmıştır. Elmalı Toklular Mescidi gövdeden şerefeye geçiş ince çıtaların yatay olarak çakılması ile (S) kıvrım

verilerek dilimlendirilmiştir. Antalya Müsellim Camisi gövdeden şerefeye geçiş aşağıdan yukarı doğru kademeli olarak çıkıntı yapan dört sıra halindeki taş kirpillerle sağlanmıştır. Antalya İskele Camisi Şerefeye geçiş yukarıya doğru kademeli olarak çıkıntı yapan üç sıra ahşap la sağlanmıştır. Antalya Kesik Minare Şerefeye geçiş yukarıya doğru kademeli olarak çıkıntı yapan dört sıra baklava şeklinde sağlanmıştır. Antalya Şarampol Camisi gövdeden şerefeye geçiş aşağıdan yukarı doğru kademeli olarak çıkıntı yapan dört sıra halindeki taş kirpillerle sağlanmıştır. Antalya Şeyh Sinan Camisi gövdeden şerefeye geçiş aşağıdan yukarı doğru kademeli olarak çıkıntı yapan dört sıra halindeki taş kirpillerle sağlanmıştır. Antalya Tekeli Mehmet Paşa Camisi gövdeden şerefeye geçiş aşağıdan yukarı doğru kademeli olarak çıkıntı yapan beş sıra halindeki taş kirpillerle sağlanmıştır. Antalya Yivli Minare gövde ile şerefe arasında, dört sıra taş örgülü silindirik bir bölüm yer alır. Antalya Demirci Kara Ali Camisi Şerefeye geçiş dört sıra üçgen şeklinde mukarnaslarla sağlanmıştır. Korkuteli Alaaddin Camisi Şerefe altı tuğlaların dışa doğru kaydırılmasıyla elde edilen mukarnaslardan oluşmaktadır.

Külahlar genellikle taş olup, üzerleri kursun veya saçla kaplanmıştır. Konik çokgen formda inşa edilmiştir. Külahların ucuna yerleştirilen alemler bakırdan, metalden, pirinçten yapılmakta olup genellikle küp, alt bilezik, boyun, armut, üst bilezik ve hilalden oluşmaktadır. Bu sıralamanın değiştiği veya eksildiği örneklerde mevcuttur.

Sonuç olarak; Antalya minarelerinin yarısı kesme taş malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Minarelerde form ve süsleme bakımından bölgesel bir özelliğin hakim olmadığı, bununla birlikte 1200–1923 yılları arasındaki asıl değişimin pabuç kısımlarında ve gövde formlarında yaşanmış olduğu incelenen örneklerden anlaşılmaktadır. Anadolu Selçukluda sekizgen formda ve uzun tutulmuş olan pabuç klasik Osmanlı döneminde zarif Türk üçgenlerinden oluşmakta ve çokgen gövdeye dönüşmektedir. Özellikle Klasik Osmanlı dönemine ait minarelerin döneminin özelliklerini yansıttığı ve diğer Osmanlı şehirleri ile üslup bakımından bir bütünlüğünün söz konusu olduğu görülmektedir. XIX ve XX. yüzyıl eserlerinde ise klasik dönem minarelerinde görülen oran ve uyumun bozulduğu, Türk üçgenlerinden oluşan pabuç kısımlarının önemini kaybettiği bunun yerine köseleri pahlanmış kare ve sekizgen formda pabuçlarla silindirik gövdeye geçiş sağlandığı incelenen örneklerden anlaşılmaktadır.

Antalya, Akşebe Sultan Mescidi, Yivli Minaresiyle Orta Asya ve Selçuklu geleneğini yaşatan, klasik dönem ve geç dönem örnekleriyle Osmanlıyı günümüze taşıyan Anadolu şehirlerinin öncüsü olan en önemli kültür merkezlerinden birisidir.

5.KAYNAKLAR

- Akseki Ulu Cami, www.aksekidernek.com/index.php/component/content/article/69-aksek-ulu-cammerkez-cami (Eriřim Tarihi: 08.02.2011)
- Altun Ara “Kütahya’nın Türk Devri Mimarisi Bir Deneme”, *Atatürk’ün Doğumunun 100.Yılana Armağan Kütahya*, İstanbul 1981–82, s.284
- Altun Ara, “Mardin Ulu Cami ve Çifte Minareler Üzerine Birkaç Not”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: IX, Ankara 1971, s.191-201.
- Antalya Coğrafyası.Web sayfası:<http://www.yenibilgiler.com/antalya-cografyasi/> (Eriřim tarihi:Haziran 2011).
- Antalya Kültür Envanteri(Merkez), Antalya Valilięi, Antalya 2003, s.37.
- Antalya Kültür Envanteri, Akseki-İbradı-Gündoğmuş-Gazi Paşa, Yay.Haz., Mücella Uyar, Antalya 2005, Antalya Valilięi
- Antalya Kültür Envanteri, Alanya, Kubilay Yeęin, s.75.Antalya 2005, Antalya Valilięi.
- Antalya Kültür Envanteri, Elmalı, Yay. Haz., Melike Gül, Utku Oęuz, Özden Oflu, s.66, Antalya, 2005, Antalya Valilięi
- Arseven C.Esat, ”Minare”, Sanat Ansiklopedisi, C.III, İstanbul, 1996, s.1409-1412.
- Asfour Abdülhalim, ” Emevi Devrinden Osmanlılara Kadar Suriye Minareleri “, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşlam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Türk-İşlam Sanatları Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997.
- Aytek N.Osman, *Ortaçaędan Osmanlı Dönemine Kadar Artvin’deki Mimari Eserler*, Ankara
- Bakırer Ömür, ”Anadolu’da XIII. yüzyıl Tuğla Minarelerin Konum, Şekil, Malzeme ve Tezyinat Özellikleri”, *Vakıflar Dergisi*, S: 9, Ankara, s.337.

- Başer M.Emin, 12.13.YY.Anadolu Minareleri, Doktora Tezi, Mimarlık Anabilim Dalı, 1997, s.15.
- Bayburtluoğlu Zafer, “Anadolu Selçuklu Devri Büyük Programlı Yapılarında Önyüz Düzeni”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 11, Ankara 1976, s. 67-106.
- Behrens Doris, Abouseif, *The Minarets Of Cairo*, Egypt 1985.
- Bengü Fatih, Mehmet, Bülent Uluengin, “Alemler” *Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları*, İstanbul 2001, s.29.
- Bloom J., *Minaret Symbol of İslam*, Londra 1989.
- Çal Halit, Niğde Şehrindeki Ahşap Tavanlı Camiler ve Mescitler, 2000, s.78.
- Çaycı Ahmet, ”Alanya Mahmud Seydi Külliyesi”, *İlahiyat Dergisi*, Sayı: 19, 2005, s.73
- Çaycı Ahmet, ”Korkuteli (İstanos) Tarihi ve Korkuteli Alaaddin Camii Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.16, Güz 2004, s. 107-127.
- Çetintaş Sedat, ”Minarelerimiz”, *Güzel Sanatlar Mecmuası*, Sayı:4, İstanbul 1942, s.57-74.
- Çimrin Hüseyin, *Antalya*, İstanbul 1973.
- Denktaş Mustafa, *Divriği’deki Osmanlı Camileri*, Kayseri 2005, s.29-55.
- Diez E., ”Minare”, *İslam Ansiklopedisi*, C.VIII, İstanbul, 1960, s.323-329.
- Durukan Aynur,”Alaeddin Keykubat Dönemi ve Antalya”,*Antalya 1.Selçuklu Eserleri Seminerleri 22-23 Mayıs 1986*,1986,s.32.
- Ekiz Abdullah, *Elmalı*, Antalya 2001, s.103.
- Erken Sabih, *Türkiye’de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler I*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1972.
- Erten S.F., *Antalya Vilayeti Tarihi*, Tan Matbaası, İstanbul 1940

- Esin Emel, “Türk Minaresinin Orta Asya’daki Öncüleri Hakkında” *Ankara Üniversitesi .Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi(In Memoriam Prof. Albert Louıs Gabriel Özel Sayısı)*, Ankara 1978, s.105-106.
- Esin Emel, ”Minare” *Türk Ansiklopedisi*, C.XXIV, M.E.B. Ankara 1976, s.211.
- Eyice Semavi, “İstanbul Minareleri”, *Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Dergisi*, Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul 1962 c. I, s. 31.
- Eyice Semavi, “Minare”, *İslam Ansiklopedisi*. C. VIII, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1979, s. 324.
- Güleç Esmâ, ”Kayseri Minareleri (Cumhuriyet Dönemine Kadar)”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Kayseri 2006(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Gündoğdu Hazma, “Kemaliye ve Salihli Köyü Üzerine Değınmeler”, IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-23 Nisan, Erzurum), Bildiriler, Erzurum 2006, s.251-253
- İbn Bibi, *El Evamirü’l Alaiye Fi’l Umuri’l-Alaiye (Selçuk Name)*, 1, Haz: M.Öztürk, Ankara 1996, s.14.
- İlter Figen, *Bir Anadolu Kenti İskilip*, Ankara 1992, s.57–58.
- Karaca Behset, *XV ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Isparta, 2002.s.353
- Kılavuz Bülent Nuri, “Güneydoğu Anadolu Bölgesi Minareleri”,Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2005(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- Komisyon Yılmaz Önge Armağanı, Selçuklu Araştırma Merkezi, Konya 1993
- Konyalı İ.Hakkı, *Alaiye*, Ayaydın Basımevi, İstanbul 1946.
- Moğol Hasan, *XIX. yüzyılın başlarında Antalya*, Ankara 1991, S.36.
- Mülayım Selçuk, ”Yivli Minare Geleneğı” *Antalya 2. Selçuklu Eserleri Seminer 26-27 Aralık 1987*, Antalya 1988, s.11-12-13.

- Nasr Seyyid Hüseyin, *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, (Çev: Ahmet Demircan), İnsan Yayınları, İstanbul 1992, s.61.
- Nefes Eyüp, “Minarenin Cami Mimarisine Katılımı ve İlk Minare Örnekleri”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Samsun 1996(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Onur Oral, *Türk Mimari Vesikalarından Edirne Minareleri*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1974.
- Öney Gönül, *Büyük Selçuklu Dönemi Minarelerinde Süsleme*, Kültür ve Sanat, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976.
- Önge Yılmaz, ”Bazı İslami Yapılardaki Alemler Hakkında” *1. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, İstanbul 1979, s.816
- Önge Yılmaz, ”Çift Şerefeli Selçuklu Minareleri”, *Önasya*, C.V, Sayı:50, İstanbul 1969, s.8-22.
- Özdemir Rıfat, *Osmanlı döneminde Antalya’nın Fiziki ve Demografik Yapısı*, XI.Türk Tarih Kongresi, C:IV, Ankara 1994, s.1369
- Özkarcı Mehmet, *Niğde’de Türk Devri Mimarisi*, Ankara 2001, s.23.
- Özkeçeci İlhan, *Kayseri Camii Mimarisinde Minber Minareler*, Kayseri 1993, s.7.
- Parmaksızoğlu İ., *İbn Batuta Seyahatnamesi’nden Seçmeler*, Ankara 1981, s.7.
- Sözen Metin, *Diyarbakır’da Türk Devri Mimarisi*, İstanbul 1971, s.43.
- Sümbül, Ali Evliya Çelebi Gibi Geze Geze Akseki Kazası ve Köyleri, İstanbul, 1989, S.336
- Tekindağ Ş., “Teke-eli ve Teke-oğulları”, *Tarih Enstitü Dergisi*, S.7-8, İstanbul 1977, s.70.
- Tuncer Orhan Cezmi, *Orantı ve Modül Üzerine Selçuklu Yapılarından Bazı Örnekler*, S.XIII, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1981,s.449
- Turan Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1993, s.650-660.

- Uysal Ali Osman, "Tokatta'ki Osmanlı Camileri", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu 5.2-6 Temmuz, 1986*, Tokat 1986, s.352.
- Uysal Ali Osman, "Anadolu Selçuklularından Erken Osmanlı Dönemine Minare Biçimindeki Gelişmeler", *DTCF Dergisi*, C.XXXIII, Sayı:1-2, Ankara.1990, s.505-533.
- Ülgen Aygün, *Klasik Devir Minareleri, Osmanlı Cami Planında Minarenin Konumu*, İstanbul 1996.
- Ülgen Aygün, "Klasik Devir Minareleri, Osmanlı Cami Planında Minarenin Konumu", Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölümü Türk-İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 1995.
- Ünal R.Hüseyin, *Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimarisinde Taçkapılar*, İzmir, 1982,
- Ünsal Mustafa, "Sivas İl Merkezindeki Osmanlı Camileri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2006, s.79.
- Yardım Ali, *Antalya Kitabeleri Tesbit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme*, İstanbul 2002
- Yetkin Şerare, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, İstanbul 1986, S.33-34.
- Yılmaz Leyla, *Antalya, Bir Ortaçağ Türk Şehrinin Mimarlık Mirası ve Şehir Dokusunun Gelişimi (16.yüzyılın sonuna kadar)*, TTK, Ankara 2002.
- Yılmaz Leyla, "Antalya-Tekeli Mehmet Paşa Cami ve Tarihlendirilmesi", *Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yıllığı, IV*, 1999-2000
- Yücel Erdem, "Minareler ve Hoparlörler konusu",

